Bat. Gen.
XXIII
172

Rouw-feest gevierd in de loge La Vertueuse, in't O:. van Batavia, ter nagedachtenis van haren eersten opziener Jan Bouwes, Az. op den 1sten April 1823, p. s.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 05 April 2012
No. Induk : 28589/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID :
Beli / Hadiah : Ex. Museum

VOORREDE.

Bij het treurig afsterven van den verdienstelijken eersten opziener der Loge La Vertüeuse, JAN BOWIER AZ., *die helaas te vroeg aan ons, aan zijne menigvuldige vrienden en der maatschappij op den 28sten Maart j. l. ontrukt werd, besloot de A.·. M.·. aan den wensch van zijn hart en aan dien van alle de Leden der L.·. te voldoen, door aan den dierbaren afgestorvenen een openlijk blijk te geven dat zijne nagedachtenis bij alle* de Broederen in zegen was. *Tot dat einde werd de werkplaats van* La Vertueuse, *voor zoo veel de kortheid des tijds het toeliet, naar den aard der omstandigheden ingerigt. Onze Zuster L.·.* La Fidèle. Sinçerité *en alle de B.·. B.·. vrijmetselaren werden uitgenoodigd om door hunne tegenwoordigheid deze Rouw-Loge, al die*

die plegtigheid bij te zetten, die de A.·. M.·. zoo zeer verlangde, dat in die stonden, aan ware verdiensten geheiligd, in ons midden heerschen zou.

Met de opregtste deelneming dan ook kwam eene talrijke Broederen-schaar op den eersten April j. l. (gewone dag onzer maandelijksche bijeenkomsten) in onzen tempel te zamen, en door den A.·. M.·. werd op de roerendste en hartelijkste wijze het doel der tegenwoordige bijeenkomst te kennen gegeven. De taal, welke Z.·. A.·. bij deze gelegenheid sprak, overtuigde ons allen, dat indien hij voor zich zelven eenen vriend verloren had, wij in dien zelfden vriend een hoofdsteun van ons gebouw moesten betreuren . . . . Het was dan ook uit dat oogpunt beschouwd, dat de A.·. M.·. van onze Zuster-Loge La Fidèle Sincerité, *zijn diep leedwezen in eene hartelijke aanspraak aan alle de Broederen betuigde. Met ons betreurde hij het smartelijk verlies van eenen echten*

ten Zoon der weduwe, en zijne broederlijke taal gaf onzen A:. M:. aanleiding ons in het besef der regten, die de overledene op onze hoogschatting had, aantemoedigen om zijne assche de eere te bewijzen die haar, vooral in ons midden, toekwam.

Daarop werden alle de Broederen genoodigd, om naar de gebruiken onzer orde, eenen plegtigen omgang te doen om den zerk des doods, en terwijl een statig muzijk alle harten met weemoed en stillen ernst vervulde, strooiden dankbare handen op het graf des dierbaren vriends bloemen der erkentelijkheid en der vereering.

Na het eindigen dezer plegtstatige omwandeling werd, op uitnoodiging van den A:. M:., door den Broeder Orateur de volgende redevoering uitgesproken, die vervangen werd door eenige toepasselijke dichtregelen door den Broeder visiteur Roorda van Eijsinga *vervaardigd, en*

door

door het dichtstuk van den Broeder Orateur onzer Zuster-Loge La Fidèle Sincerité *hetwelk hier achter te vinden is.*

Mogt dit eene en andere ten bewijze strekken, dat ook hier in deze afgelegene gewesten, getrouw aan de schoone instellingen onzer verheyene orde, La Vertueuse *het zich steeds tot eenen duren pligt rekent, ware verdiensten hoog te schatten en te vereeren.*

Eerw.°.

Hoogv.·. fungerend ged.·. gr.·. M.·. N.·.

Eerw.·. M.·. dezer L.·. La Vertueuse, *die door wijsheid geleid, ons ten waardigen voorganger verstrekt, en die in uwe droefheid toont hoe dierbaar u de waardige afgestorvene was;*

Achtb.·. B.·. B.·. eerste en tweede opzieners, gij die de plaats vervult van twee waardigen in ons midden, o mogt gij even als zij steeds altoos onze roem en lust uitmaken;

Eerw.·. regerend M.·. onzer waarde Zuster L.·. La Fidèle Sinçerité, *wiens hartelijke taal uwe teedere deelneming in ons grievend verlies, zoo opregt aan den dag heeft gelegd.*

Geachte B.·. B.·. off.·. leden en kinderen der beide in dit O.·. werkende L.·. L.·. uwe talrijke opkomst getuigt van uwe Broederliefde.

Waardige B.·. B.·. bezoekeren weest welkom in ons midden, gij toch ook komt hem vereeren, die ons zoo dierbaar is.

LIJK-

LIJK-REDE.

AL was de beoefening der geschiedenis der volken geene school van wijsheid en eene onuitputbare bron van nuttige kennis, waar de Wijsgeer de toepassing zijner stellingen, gegrond op de ondervinding der Eeuwen vind, de Vorsten de groote en moeijelijke kunst leeren van hun bestuur te wijzigen, naar de behoeften en omstandigheden hunner natien, en als het ware de klippen te zien die zij moeten vermijden, om dat hunne voorgangers op dezelve of gestooten hebben, of geheel zijn verbrijzeld. Al had de geschiedenis die verhevene en groote kenmerken niet, die haar in de gevolgtrekkingen, die zij aan de hand geeft voor alle menschen en alle standen, zoo nuttig doet zijn, dan zou zij nogtans door de belangrijke berigten die zij ons van de grijze oudheid mededeelt, waardig zijn, geheel onze aandacht te vestigen. Hoe breidt zij de kring van onze kennis uit! hoe versierd

zij

zij onzen geest, en ons verstand! Hoe ontvlamt zij ons hart voor deugd, voor al wat schoon, wat edel is! In haren boezem berusten de ware bewijzen van 's menschen hoogen adeldom; zij is het, het is haar gebied, haar werk dien adeldom der vergetelheid te ontrukken, en tot in de verste nageslachten in vollen luister te doen pralen. Niet altoos verwijlt zij in die hoogere kringen, die haar tot de eerste der wetenschappen verheffen, maar schijnt zich soms met welgevallen optehouden, in de ontwikkeling dier minder algemeene bijzonderheden, die niet zoo regtstreeks tot haar gebied schijnen te behooren, maar die door hare aanraking of vermelding in dat daglicht worden geplaatst, waarin zedelijkheid immer moet gesteld, en verdient gesteld te worden: van daar dan, dat zij zelfs altoos belangrijk en nuttig is, niet alleen voor die gene die haar groot doel omvatten, maar ook voor hen die, in eenen getrouwen spiegel willen

zien,

zien, hoe door alle Eeuwen heen, ware verdiensten en opregte deugd, schoon soms voor eenigen tijd miskend, eindelijk eens de plaats innemen en verkrijgen die hen toekomt; en zoo geeft zij ons niet zeldzaam in de vermelding der zeden en gewoonten der volken, treffende wenken, en voor gevoelige harten navolgingswaardige voorbeelden.

En bij den grievenden slag, die ons eenen waardigen Broeder, een verdienstelijk Mensch, een zeldzaam verstand, een' bemind' Vrijend heeft ontrukt, heeft zich ondanks mij zelven, de diepe eerbied der oude volken, en in het bijzonder der Egijptenaren voor hunne afgestorvene vrienden, bloedverwanten, en betrekkingen, aan mijnen geest opgedaan. De Egijptenaren, dat zeldzame, dat verlichte, dat wijze volk! de Egijptenaren bij wien Isis hare tempelen had, en waar voor zoo verre de geschiedenis ons voorlicht, de eerste kiem, van onze heilige

orde

orde ontsproot de Egijptenaren die zoo vele schoone en edele instellingen en wetten hadden, zullen ons in deze plegtige stonden, aan de huldiging van ware verdiensten toegewijd, en de hoog zedelijke wijze waarop zij de menschelijke waarde verheften, ten voorbeelde en tot eenen leiddraad strekken, om aan hem die onze harte betreuren en wiens stille rustplaats door onze tranen besproeid is, de rang toetekennen die hij in ons aandenken verdient, en die ook onze eerbied voor zijne asche hem zoo gaarne, als het eenige dat wij hem nu nog geven kunnen schenkt. . . . . Broeders uwe belangstelling roep ik niet in: vele uwer heb ik oprégte tranen zien storten, ... en die gevoelige traan waarborgt mij dezelve. Uwe toegevendheid behoef ik niet te vragen; meer dan eens, dank zij u, heb ik ze mogen ondervinden, en nu, hoe kort de tijd ook geweest zij die mij is overgebleven om aan den heiligen pligt

die

die op ons rust te beantwoorden, zal mijne taal U welkom zijn, om dat gij de feilen van mijne rede met liefde zult bedekken. Men hoort zoo gaarne spreken, van hen die ons dierbaar zijn, en voor gevoelige harten is tedere deelneming, meer dan wijdsche welsprekendheid.

Er is geen volk aan hetwelk de geschiedschrijvers der oudheid grooter lof toezwaaijen dan aan de bewoners van het oude Egijpte: zij noemen dat land de vermaardste school der staatkunde en der wijsheid, en de bakermat van alle kunsten en wetenschappen. De Grieken en de Romeinen hebben er hunne schoonste instellingen wezen zoeken, en de verhevenste Geniën van Griekenland en Rome, gingen in het land der *Osijmandiassen*, *Sesostrisſen* en *Moerisſen*, om die kennisse te bekomen, die zij behoefden, om hun vaderland tot eer, hunne medeburgers tot zegen, en hunne geslachten tot onverwelk-

welk ten roem te zijn; de grootste lof dan ook, der HOMERUSSEN, PYTHAGORASSEN, PLATOOS, SOLONS en LYCURGUSSEN werd door de pen van den onsterfelijken PLUTARCHUS hier in gezegd te beſtaan, "dat zij onderwezen waren, in al de wijsheid der Egijptenaren."

Hoe eerbiedwekkend en belangrijk is het voor de vrienden der menschheid, en voor den wijsgeer, een volk te zien, zoo zeldzaam door de roem zijner inſtellingen, ook alle wetten daar heen te zien rigten niet alleen om verlichte en nuttige burgers, maar vooral wijze en deugdzame menschen te vormen. En hoe veel beteekenend is ten deze opzigte het gezegde van den grooten MONTESQUIEU: „de Godsdienst en de staatkunde maakten zich in *Egijpte* bij de geboorte van elk kind, meester van hetzelve, om het te doen worden wat het eens zijn moest." In eene openbare opvoeding leerde het de wetten te eerbiedigen en de Godheid te vereeren.

ren. Reeds in de vroegste jeugd werd hen op het harte gedrukt, dat dankbaarheid eene der voornaamste deugden van den mensch is: dat hij den ouderdom moest eerbiedigen, om dat de mensch die langzaam zijne laatste levensdagen ziet naderen, allengskens iets der Godheid aanneemt, naar mate zijne zinnelijkheid haar vermogen op hem verliest. Hij leerde dat na eenige oogenblikken op deze aarde te hebben doorgebragt, hij in een ander leven over zou gaan, en deze waarheid, hoe omzwachteld ook met geheimzinnige duisternis was, als de grondslag van alle de wetten. „ Zie hier onze tenten, zeiden zij als zij van hunne huizen spraken, zie daar onze eeuwige woningen als zij hunne graven en grafzuilen aantoonden." En om het kind reeds van zijne geboorte af te leeren het leven in al deszelfs waarde te kennen, werd hem gezegd: dat om het heil te genieten van bij zijne vaderen eenmaal te rusten, het

zich

zich door deugd en braafheid des levens de eere der begraving waardig moest maken, die hem ontzegd zoude worden, zoo na zijnen dood, zijn gedrag en daden het gestrengste onderzoek der eerbiedwaardigste mannen niet konden doorstaan. (1)

Verwijlen wij hier een oogenblik, om al het gewigt en al het plegtige van deze verhevene en zedelijk doelmatige instelling te gevoelen..... De hoon en schande, verbonden aan de nagedachtenis der gene die de eer der begraving onwaardig was bevonden, was een krachtig behoedmiddel tegen alle openbare ondeugd. Werd de een niet terug gehouden door de vrees van in het algemeen gevoelen geschandvlekt te worden, dan zochten de andere nogtans de sporen dier schande te doen verdwijnen, want de wijsheid der wet had daartoe de middelen aan de hand gegeven. De vrienden en naastbestaanden konden aan die gene die niet waardig was geoordeeld bij zijne vaderen te rusten om dat hij

aan

aan zijne burgerlijke verpligtingen niet had voldaan, hem die eer wedergeven, door in zijne plaats zulks voor hem te doen. O! hoe verheven, hoe zedelijk schoon is deze instelling! zij heeft iets godsdienstig, zij veredeld onze verpligtingen jegens elkander, zij beveelt ouderliefde, heiligt de vriendschap en geeft gelegenheid om de eer des geslachts en des naams te handhaven. Zij vereenigt en omvat alles, het is de hoofdstift waardoor alle de schakels des maatschappelijken levens zijn vastgehecht; zij behoudt de goede zeden en beveelt de deugd! welke wijsheid, welk scherpzinnig doorzigt moet de wetgever niet gehad hebben; door eene schande die in schijn op onbezield stof wordt gelegd, straft hij de dooden en geeft eene heilzame les aan de levenden. Hier gebruikt hij geen vloed van redenen en woorden, ... eene eenvoudige maar statige plegtigheid aan dewelke geen mensch zich kan onttrekken, een enkel woord, een enkel bevel slechts, ...

maar

maar dat woord, dat bevel, breidelt de ondeugd, en bevordert al wat goed en edel is.

Schoon alle de wetten in het algemeen deze heilzame strekking moeten hebben, zoo blijft nogtans onbetwistbaar, dat zij dat doel, dan alleen maar zullen bereiken, als zij uit de heerschende gevoelens, en de algemeene volks begrippen hunne grootste kracht ontleenen, en op dezelve gegrond zijn. En dit was zonder tegenspraak de plegtige instelling van de vierschaar die over de waarde of onwaarde der afgestorvene moest oordeelen. Zoo dra er in een Egijptisch huisgezin, een lid van hetzelve overleed, moesten alle de naastbestaanden en vrienden der overlede ne, eenen diepen rouw aannemen, zeventig dagen duurde dezelve, en gedurende dien tijd, zag men in het somber en treurig gelaat, in den verwaarloosden toestand der kleederen, wie eenen broeder, vader, of vriend, verloren had; de vrouwen zelven

schee-

scheenen als dan alle zorgen vóór hare schoonheid te vergeten, daar zij hare hoofden met asche bedekten, en zich de borsten sloegen om hare bittere smart te kennen te geven; en zoo zien wij wederom hier (om het in het voorbijgaan optemerken) dat de zeden der oude volken schoon ruuw in eenige opzigten, evenwel de aandoeningen der natuur niet onderdrukten of uitdoofden.... De begravenis was prachtig, schoon er drie begravenis klassen beſtonden; zij die in de minste derzelve vielen, ontvingen de laatste eer, ten kosten van den staat, om dat de brave maar arme Burger zijne pligten als Mensch en Burger volbragt hebbende, waardig was te ontvangen, het loon zijner braafheid.

De wijze waarop de Egijptenaren hunne lijken behandelden, heeft iets eerbiedwekkends; alle zorgen werden aangewend om ze tegen eene spoedige vertering te behoeden, de ligchamen werden geopend, met palmwijn en welrie-

kende

kende balsem gewasschen en bestreken, met gom en eene soort van wierook opgevuld, met linnen omwonden en met kleeden overtrokken, waarop *hieroglyphische* teekenen, mogelijk op de voornaamste levensbijzonderheden zinspelende, geschilderd werden; en met al die zorg behandeld, werd het lijk naar mate der klasse waartoe het behoorde in een of twee of drie kisten gelegd. Hoe veel moeite, hoe vele zorgen! die wij mogelijk zeggen zullen, dat bijgelovige begrippen aan den dag leggen; maar die ons tevens moeten doen erkennen, hoe veel een braaf mensch als zoodanig bij dat aloude volk geacht werdt. Lang hielt men zulk een ligchaam onder het dak dat men bewoonde, en men heeft in latere tijden geheele gallerijen ontdekt waar vele lijken in eene zekere orde gerangschikt gevonden werden. Moeijelijk scheidde de oude Egijptenaar zich van het lijk af dat hem dierbaar was, zoo

lang

lang hij het nog in zijne woning had, meende hij niet alles verloren te hebben.— Maar de tijd der begraving kwam aan en de dag der plegtigheid werd door de naaste bloedverwanten en vrienden openlijk aangekondigd; doch vóór dat het dierbare ligchaam in de eeuwige woning mogt nederdalen, vergaderde een statige regtbank uit veertig der eerbiedwaardigste mannen zamengesteld, en de afgestorvene, moest een streng onderzoek ondergaan of hij als Mensch en Burger aan alle verpligtingen der wetten had voldaan; werd hij schuldig bevonden, dan werdt het lijk door de nabestaanden in rouw treurig weggedragen, zoo als men hetzelve van Vorsten heeft zien gebeuren. Doch werden er geene beschuldigingen ingebragt, dan werd het lijk onder het grootste vreugde gejuich in een vaartuig geplaatst; het deet de reize over het heilige meer en teruggekeerd van die reize, sprak een daartoe verordende

Pries-

Priester, vriend, of naastbestaande, de lof der overledene uit in tegenwoordigheid der veertig Regters, die volgens DIODORUS SICULUS moesten toezien, dat de lofredenaar niet den adel, noch het geslacht, noch den rang, noch de schatten der overledene vermeldde, maar alleen zich bepaalde tot zijne verdiensten als Mensch en Burger! .... ô! M. B. ik weet niet of het aan mijne, mogelijk te levendige verbeelding is toeteschrijven, maar hoe eerbiedwaardig, hoe statig, hoe hoogzedelijk, hoe verheven schoon komt mij deze plegtige vierschaar voor; zij ontleent een gedeelte van het gezag der opperste Godheid, die gezeten op de zetel der hoogste regtvaardigheid, eens over alle zijne Schepselen regten zal, den onwaardigen zal straffen, maar den waarlijk verdienstelijken mensch in dat daglicht zal plaatsen, waar zijne deugden verdienen dat hij gesteld worde.—Het gezegde is genoeg, hoop ik, om U te overtuigen,

tuigen, dat door alle Eeuwen heen, bij de oudste volken zelven, ware grootheid en deugd altoos vereerd zijn geworden. Te *Athene* de Burgerkroon van eenen eikentak, in *Egijpte* de regtbank der dooden. Ziedaar het geen bij hen genoeg was om de gedachtenis des braven mans der vergetelheid te ontrukken! Verheven eenvoudigheid der eerste tijden! Eigenaardig voorregt der deugd in alle Landen en Eeuwen, ja daar gij altijd op den eersten trap gesteld zijt, moet gij waarlijk wel het hoogste goed van den mensch zijn! .... En wij mijne Broeders, wij die op verfijnder gevoel van zedelijkheid mogelijk aanspraak maken, wij die na zoo vele Eeuwen, en voorgelicht door de kennis die zij hebben medegebragt, op meer verlichting ons kunnen en mogen beroemen, wij die in het licht der Wijsbegeerte wandelen, en die de fakkel der waarheid in den hand, van den grootsten mensch die ooit geleefd heeft zien schitteren,

teren, wij die buitendien aan de boorden des Nijls onze schoone orde verschuldigd zijn, zouden wij ook niet op onze wijze, ware verdiensten verheffen, groote deugden huldigen, de nagedachtenis van dierbare vrienden zegenen en voor zoo veel in ons is, de voetstappen drukkende van de grondleggers onzer Koninklijken kunst, eenen geliefden Broeder den lof geven die hem toekomt en die onze harten hem zoo gaarne toekennen! Ja! nu zalige Broeder en Vriend, ja uw naam zal onder ons leven en weergalmen, kondet gij het hooren, niet om uwent wil maar om ons zelven, gij zoudt hooren, dat uwe Broeders u beminnen, dat wij u allen eeren, achten, beweenen dat uwe asche ons heilig is en uwe nagedachtenis in zege zal zijn!

Welk eene diepe rouw.....welke sombere voorwerpen treffen mijne oogen! welk eene doodelijke stilte des grafs! Ja kunt gij het u wel verbeelden het geldt hem, die hier onze lust, onze roem,

roem, onze vreugde uitmaakte, het geldt hem, die als eerste opziener de hoofdzuil van ons gebouw, en als Broeder een der waardigste in ons midden was; het geldt den nuttigen, den werkzamen, den braven, den zonderlingen, ik zou haast zeggen in zijn soort eenigen BOWIER.... Gaf de leer onzer orde, het stellige bevel niet, van den oneindigen wijzen Bestuurder van alle menschelijke lotgevallen, in alle zijne daden te eerbiedigen, zou het besef van ons verlies en onze bedroefde harten, ons mogelijk tegen hem, die over leven en dood beschikt, in het gerigte doen treden. Maar neen, wij zijn stille onder zijne wil .... maar wij zijn in rouw gedompeld om dat wij veel, ja zeer veel verloren hebben.---En dat toch weet gij allen M: B: of zoudt gij er aan twijffelen. Wel aan volgt mij dan nog eenige oogenblikken met uwe aandacht, ziet wat hij geweest is, wat hij als Burger en als Mensch verrigt heeft,

en

en dan zult gij overtuigd zijn, dat onze rouw niet kwalijk geplaatst is, en dat als hij voor die strenge vierschaar des onderzoeks was, hij waardig zou zijn geoordeeld te ontvangen de tol, die wij thans aan zijne nagedachtenis betalen.--- Ware het noodig om aan den naam van onzen overledenen Broeder wereldsche grootheid bijtezetten, om hem in een schoon daglicht te stellen, dan zouden wij u van zijn voorgeslacht, van deszelfs roem en grootheid spreken, (2) dan zouden wij de naamrollen van vroeger tijden openen, dan zouden wij u zeggen dat een Graaf VAN NORTHUMBERLAND, die in de twaalfde Eeuw leefde, en ROBBERT MOWBRAY werdt genaamd de stamvader van onzen dierbaren Broeder is geweest....Maar neen hij had eigendommelijke waarde genoeg in zich zelven om onze toevlugt tot hooge geboorte, rang en aanzien zijner voorvaderen niet te behoeven te nemen!

De

De vader van JAN BOWIER, ABRAHAMSZOON was ABRAHAM BOWIER, leeraar der hervormde gemeente in 's Gravenhage, en zijne aan zijn hart altoos zoo dierbare moeder was ELIZABETH ANTONIA LOOIJEN. Den 10den julij 1791 ontving onze, nu reeds overledene, vriend het eerste levenslicht te Waardenburg. De brave, godsdienstige en geleerde vader, heiligde dien naam aan zijnen geliefden zoon, door hem in liefde tot de deugd, in de beoefening van nuttige wetenschappen en in de gelukkige ontwikkeling zijnes geestes en zijner zielsvermogens, als een verlicht vader, door eene goede opvoeding behulpzaam te zijn. Van de vroegste jeugd zag men reeds eenige sprankels van dat vernuft, dat wij onder ons in al deszelfs glans hebben zien schitteren. Hij leerde als kind reeds de talen der geleerden en er zijn hier nog van zijne tijdgenoten aanwezig, die zouden kunnen getuigen tot welke hoogte hij het in de kennis derzelve gebragt heeft. Ik

her-

herinner mij bij deze gelegenheid met blijdschap, om dat het ons zijn goed hart steeds meer zal leeren kennen, zijne opregte dankbaarheid aan zijne oude leermeesters. Weinigen tijd geleden met hem over de wijze sprekende om de oude talen doelmatig te onderwijzen, verklaarde hij alles aan den grijzen *van der Klaauw*, in 's Gravenhage verschuldigd te zijn, er bijvoegende: „hoe verder ik gekomen ben, hoe meer ik gezien heb, dat hij het is die bij mij den grond gelegd heeft tot lust voor de schoone kunsten en wetenschappen." En dat toch vindt men niet altoos, hoe velen, die als zij eenige vorderingen gemaakt hebben, er zich alleen de eer van toekennen en de verpligting vergeten, die zij aan hunne leermeesters schuldig zijn.

Reeds vroeg was Bowier rijp voor hoogere studiën. In 1806, dus op zijn vijftiende jaar, ging hij naar de Hooge School te Harderwijk, alwaar hij weldra door

door zijne vlijt, werkzaamheid en goeden aanleg niet alleen de roem zijner tijdgenoten, maar de beminde leerling der Hoogleeraren werd. De, helaas! ook voor de wetenschappen te vroeg overledene Hoogleeraar ROSEBOOM, discipel van eenen man, dien wij allen kennen en hoogachten, den verdienstelijken REINWARDT, met onzen BOWIER in de Chemie en Botanie werkende, getroffen door zijn gevoel voor het schoone, schonk hem geheel zijn hart en zijne achting en weldra zag men den Hoogleeraar en den Leerling als Broeders aan elkander verbonden en hand aan hand het pad der wetenschappen bewandelen.

In den jare 1809 eindigde hij zijne akademische loopbaan en promoveerde eervol tot Doctor in de medicijnen. Naauwelijks had hij die bevordering bekomen of ontving reeds van het Gouvernement den vereerenden last, om eene kwaadaardige epidemische ziekte, die op

de

de Veluwe in Gelderland was uitgebarsten, te onderzoeken en zoo mogelijk te stuitten. Streelend moeten voor hem de blijken van tevredenheid geweest zijn, die hij na afloop zijner werkzaamheden mogt ontvangen.

Weinigen tijd hierna zette hij zich te Middelburg neder, om aldaar met zijne verkregene kennis ten nutte, tot heil en ter verzachting der lijdende menschheid te woekeren; doch, helaas! de beroeringen en bloedtooneelen, die toen Europa verontrustten en die den loopbaan van zoo velen, die zich aan stille studiën wilden toewijden, of gestremd of anders gewijzigd hebben, rukten hem uit zijne standplaats, daar de toenmalige Keizer der Franschen, NAPOLEON, hem opriep om werkzaam te zijn bij het leger der GROOTE ARMÉE, zoo als men dat toen noemde. Wat hier ook van zij en hoe die benoeming hem ook in den beginne moge gegriefd en te leur gesteld hebben,

dit

dit blijft eene zekere waarheid, dat zij het is, die als een aanleidend middel heeft gediend om zijnen werkkring te vergrooten en hem allengskens op dien trap te brengen, waarvoor hij in den raad van den Alwijzen was bestemd. Zijne doctorale militaire loopbaan begon hij dus als door het lot daartoe geroepen. En bewonderen wij nu hoe hetgene ons mogelijk in den beginne hard voorkomt, dikwerf dient om ons tot eene wenschelijke hoogte te brengen. Hij werd dus als eensklaps geplaatst op dat groote tooneel der gebeurtenissen, die voor de tijdgenooten zoo ontzettend geweest, voor de nageslachten zoo leerzaam zijn zullen.

Daar was hij in de gelegenheid, door de vlugheid van zijn verstand, om dat algemeene overzigt te verkrijgen, die *administrative* kennis, die orde, die bondigheid in zijne openbare werkzaamheden, die allen, welke ze van nabij gezien hebben,

ben, dikwerf bewonderden; die hem hier zoo nuttig hebben gemaakt en die, het zij zonder te kort doening van anderen gezegd, op dit oogenblik hem door zijne Overheden zelve als een onherstelbaar verlies doen betreuren.

Maar keeren wij nog een oogenblik terug, volgen wij zijne schreden, elke derzelve was eene bevordering. Hij heeft bij het elfde corps der groote armée in Duitschland gediend en is tegenwoordig geweest bij de bloedige veldslagen van Dresden en Leipzig. De gezegende omwenteling, die aan ons dierbaar Vaderland deszelfs nationaal bestaan heeft terug gegeven, brak eindelijk door; onze Bowier haastte zich om zijn Vaderland ten dienste te zijn, en, schoon hij reeds eenen aanzienlijken rang in de legers der Franschen had bekleed, had hij den kleingeestigen en ijdelen trots niet van het land zijner geboorte slechts in dien rang te willen dienen, maar de edele grootmoe-

digheid

digheid van het zwaard aantegorden, zijn persoon en niet zijnen rang het Vaderland ten offer te brengen, en schaarde hij zich als eenvoudig Sergeant onder Neêrlands banieren in een der nieuw opgerigte Bataillons Landmilitie.---Heilige vaderlandsliefde! gij ook ontvlamde dus de ziel van onzen zaligen Broeder, zoo als gij de borst van den edelen en onvergetelijken KÖRNER en meer andere groote mannen ontgloeide!

Zal ik nu M: B: mij in eene koele optelling begeven der verschillende vorderingen, die hij in zijne loopbaan gemaakt heeft? Het zij u genoeg te weten, dat na dat de strijd der onafhangkelijkheid tegen de heerschzucht beslist was, onze BOWIER, als Medicinæ Doctor, tot Chirurgijn Majoor, voor den dienst der Hospitalen in de Oost-Indische bezittingen, door een eervol besluit van Z. M., benoemd werd. Naar deze gewesten stevende op denzelfden bodem, die Hem

moest

moest overvoeren, ook Hij, die, in naam des Konings, ons zou regeren, en het is onder het bestuur van dezen edelen Regent, dat hij trapsgewijze is opgeklommen tot den, in zijn vak hoogsten trap, van Kommissaris over den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen-dienst in Neêrlandsch Indië. --- O hoe streelend was het voor hem van zijne Overheid, door zijne bevordering, het loon van zijn werk te mogen ontvangen. Het loon van zijn werk zeg ik, --- of zoudt gij reeds vergeten, welke onvermoeide pogingen hij heeft aangewend, om aan den geneeskundigen-dienst in deze Landen, die orde, die doelmatigheid, die volkomenheid te geven, die hij te voren nimmer heeft bereikt? Zoudt gij vergeten zijn, hoe door zijne zorg het verblijf des lijdens in eene zaal der verpleging en in eene tent der verkwikking is herschapen geworden? Zoudt gij vergeten zijn, hoe zijn ijver in die

bange

bange dagen, toen de *cholera morbus* uitbarstte en als een Engel des doods over u zweefde, uwe vrienden en betrekkingen van uwe zijde rukte, om ze eensklaps in het graf neder te vellen, werkzaam was om de woede dier ziekte in haren noodlottigen loop te staken? Zoudt gij vergeten zijn hoe hij immer toesnelde, waar het ongeluk zijne hulp behoefde en het lijden verlangend naar hem uitzag? Zoudt gij eindelijk vergeten zijn, hoe dikwerf de verlichtste artsen in moeijelijke omstandigheden tot hem kwamen om zijne voorlichting en goeden raad intewinnen?---Neen, werkzamer dan hij in zijn vak geweest is, zullen er bezwaarlijk weinigen gevonden worden.---Behoeft gij bewijzen, opent het staatsblad en ziet in de talrijke reglementen en verordeningen door hem gemaakt, wat hij gedaan heeft en hoe hij als een lid van den staat aan zijne openbare verpligtingen heeft beantwoord.

En wat zullen wij nu van hem als mensch zeggen? Hoe zullen wij in een genoegzaam daglicht, zonder naar grootspraak te zweemen, de verdiensten van zijnen geest en van zijn hart vermelden? Zijne smaak, taal en letterkunde, zijne uitgebreide kennis van oude en nieuwe schrijvers, zijn onbegrijplijk geheugen, maakten hem tot een schat voor het maatschappelijke en gezellige leven. O, hoe vaak heeft hij ten koste van alle moeite en met opoffering van oogenblikken, waarmede hij nimmer verlegen behoefde te zijn, onze lust en ons genoegen uitgemaakt op dat Tooneel, waarvan hij de stichter en oprigter is geweest en waarvan hij, volgens de verklaring van alle werkende Leden, tot aan zijne laatste dagen de ziel was. Niet door kunstmatige navolging alleen, maar door zijn gevoel voor het schoone inzonderheid, was het als of hij van dit vak zijner uitspanning zijn hoofdwerk had gemaakt.

maakt. --- Maar waarom ons nog langer met de vermelding van zijne geesthoedanigheden opgehouden, gij weet het allen, die hem gekend hebt, dat hij eenen schat van geleerdheid en keurigen smaak bezat, en dat hij de classieke schrijvers meest in hunne eigene taal gelezen had. Bovendien gij verwacht nog iets anders van mij, iets dat meer aan de behoeften van uwe bedroefde harten zal voldoen, en mogelijk beschuldigt gij mij reeds, dat ik u nog niet over zijn braaf, eerlijk en menschlievend hart en over zijnen, voor zuivere vriendschap kloppenden boezem, gesproken heb. Hij is niet meer onder ons, die door zijne strenge eerlijkheid, anderen tot een voorbeeld kon strekken. Hij is niet meer in wiens bijzijn allen behagen namen, niet alleen omdat zij zich in zijnen geest verlustigden, maar om dat hij de deugd lief had en in alle hare bevalligheid wist aanteprijzen. Hij is niet meer, die de belan-

gen

gen der ware ongelukkigen handhaafde, daar waar hij konde de verdediger der onderdrukte onschuld en de regtmatige vijand van alle huichelarij was. Hij is niet meer de warmste der vrienden, die niet alleen in het gezellige leven hun lust en genoegen uitmaakte, maar die ook in den nood zijnen vriend bij bleef en met die warmte van geest bijstond, die alleen het kenmerk van ware vriendschap is.---Maar hoe! zeg ik ook te veel? Spreekt dan hier voor mij hartelijke vrienden van onzen zaligen Broeder, spreekt hier voor mij en zegt hoe uw geluk het zijne alleen uitmaakte;---hoe hij zijnen invloed gebruikte om uw welzijn te bevorderen; hoe het hem nooit te veel was uwe belangen voortestaan en hoe gelukkig hij zich gevoelde als hij uw welzijn of uwe vreugde kon vermeerderen... Spreek hier voor mij gij Achtbare! die vaak in uwe wereldsche betrekkingen zult gezien hebben hoe zijn hart klopte

van

van edelen ijver, als hij vrienden moest dienen of ongelukkigen moest helpen en ten voorspraak verstrekken! Nog meer, spreek hier voor mij tranen van opregte smart, die ik in de oogen van groot en klein heb zien glinsteren, toen die rampvolle mare zich liet hooren: de dood heeft hem weggerukt! Spreekt hier voor mij algemeene deelneming en verslagenheid, die op elks gelaat te lezen waren, toen wij in statige stilte zijne laatste overblijfselen naar de woningen der dooden volgden!.... O! waarom moest hij, die als mensch zoo vele verdiensten had en die aan velen zoo dierbaar was, in dat zelfde warme hart als het ware een worm voeden, die langzamerhand aan zijn bestaan knaagde en die de schoone vrucht, helaas te vroeg, voor allen, die hem gekend hebben, deed afvallen?.... Waarom?.... Doch neen, laten wij niet vragen. Hij die alle dingen met wijsheid schikt, had ook zijnen tijd bepaald.....

heeft

heeft hem mogelijk in grooteren werkkring geplaatst..... En zouden wij hem dat geluk benijden? Treuren wij over ons zelven, maar niet over hem. Hij rust zacht in den schoot der aarde..... Maar wij weten, dat zij even als de Egyptenaren het dachten, zijne eeuwige woning niet zijn zal; dat zijn geest mogelijk reeds in gelukkiger dreven zweeft. Hij, die reeds hier beneden, het schoone, het verhevene zijner bestemming gevoelde en doorzag hoe verlustigt zich die nu mogelijk reeds in de onbenevelde beschouwing van dat heerlijke doel, waar toe de mensch geroepen, en waaraan hij nu reeds digter genaderd is! Wenden wij dan de oogen van deze zerk des doods af, die slechts zijne asch bevat. In de aangename bewustheid van eenen mensch, eenen Broeder gekend te hebben, die onze liefde en achting waardig was; van zijne nagedachtenis naar ons vermogen te heb-

ben vereerd, moeten wij hem na oogen, hem navolgen; even als hij ons niet slechts bepalen om binnen de enge muren van onzen gewijden Tempel, als nuttige leden onzer orde, met onze talenten en vermogens te woekeren; maar ons beijveren, om ook in het maatschappelijke leven, al dat goede te helpen bevorderen, waartoe wij, wij vooral, zoo heilig verpligt zijn, en waartoe onze Broeder en Vriend, uit besef dier dure verpligting zich steeds bereid heeft getoond, op dat wij allen eenmaal ook, als de ure des doods den tijd onzer verhuizing aankondigt, niet alleen voor de strenge wereldsche vierschaar de eere der begraving waardig worden geoordeeld, maar ook voor de vierschaar des Eeuwigen Regters waardig worden geschat het loon van den getrouwen arbeider te ontvangen. ô M: B: streven wij daarna, op dat de wereld onze steeds naar volmaking strevende orde, in de deugd harer leden, leere eerbiedigen en hoogschatten!

IK HEB GEZEGD.

G. DE SERIERE,
B:. Orateur.

BROEDERLIJKE LIJKZANG.

Hoogv.·. fungerend ged.·. gr.·. M.·. N.·. ! ! !

Eerw.·. M.·. dezer L.·. La Vertueuse ! ! !

Achtb.·. B B.·. Eerste en tweede opzieners ! ! !

Eerw.·. regerend M.·. onzer L.·. La Fidéle Sincerite ! ! !

Geachte B B.·. off.·. Leden en kinderen der beide in dit

O.·. werkende L L.·. ! ! !

Waardge B. B.·. Bezoekeren ! — — —

H.·. Z.·. V.·. ! ! !

W.·. K.·. S.·. ! ! !

Beminde B B.·. ! ! ! — — —

Nauwelijks was dan de wonde geheeld, die ons allen pijnigden over het afsterven van den waardigen B.·. tweeden opziener L.·. Otto George Veltman Muntinghe, *of wij zagen dezelve weder op nieuw openrijten door den onverwachten dood van den eersten opziener den verdienstelijken B.·.* Jan Bowier *Abrahams zoon!*

Reeds kort, na de treurige ter aarde bestelling des eerstgenoemden, boezemde ik mijn gevoel deswege als zijne mede B.·. V.·. M.·. in een toepasselijk treurgedicht uit; doch, daar er alstoen geene gelegenheid konde gevonden worden, om dien Lijkzang in een midden, mijne B B.·. uittespreken, zoo dacht mij, dat ik

* *

ter gelegenheid van onze tegenwoordige B.·. lijkplegtigheid ter nagedachtenis van den tweeden genoemden niet doelmatiger konde handelen, dan om dien zelfden zang, eenigzins naar de omstandigheden veranderd, in mijne betrekking als redenaar van de L.·. La Fidele Sincerité als nog te doen strekken, tot eene broederlijkehulde, die wij de beide zoo kort na elkanderen overledene B B.·. verschuldigd zijn; hetzij mij dan vergunt, om, in dezer voege aan mijne zoo treurige verpligting te gaan voldoen. — —

'k Grijp, broeders! U ten dienst, op nieuw het speeltuig aan,
Maar, om een' droeven toon, der doffe Lier te ontslaan;
Ons treurig Lijkgezang geldt een verstorven broeder,
Thans rustend in den schoot, der algemeene moeder;
Zijn' nagedachtenis, eischt ons dien lijkdienst af,
Wij zaam'len, ons vereend, om 's meesters heilig graf,
Tot 's Opperbouw heers eer, der schepz'len Allerhoeder!

Hij, die dien broeder eens, weldadig 't leven gaf,
Nam hem, die teed're gift, weêr in zijn' wijsheid af,
En liet zijn levensbloem, te vroeg, voor ons verkwijnen,
Ach! 't waarom van dien dood, hoe wreed hij ons moog schijnen,
Wordt vruchteloos gevraagd, op d'oever van zijn graf,
Waarin wij 't levenslicht zien voor ons oog verdwijnen:
't Oneindig raadsbesluit, des ongezienen Gods,
Staat onherroepijk vast, als een onwrikbre rots,
Geen sterke Herkules verbreekt hem met zijn knots,
Geen loeijende Orkaan, of woedend golfgeklots,
Rak:, krachtvol, hem onver, noch kan hem ondermijnen!

* * *

Ja, broeders! schoon ons hart, 't beſtaan diens gods erkent,
Schoon elk zijn' ſtille bee, tot d'ongeſchap'ne wendt,
Op 't altaar der natuur zijne offers opwaards zendt,
Welk lot, na 't uur des doods, den ſterv'ling wordt gegeven,
Of, (daar vergankelijkheid op alles ſtaat geſchreven,)
Hij in 't vernielend graf voor altoos zal vergaan,
Dan, of de geest, die hem in 't leven deed beſtaan,
Naar hooger, reiner ſfeer, de vleug'len uit zal ſlaan,
't Blijft alles raadsel, alles donker voor onze oogen,
Wat hier de denkenskracht der menschheid ook mag pogen,
Wat ons de wijsheid ſchonk, van 't geen zij 't eedelst hadt,
Hier zwigt zij, als een kind, onnoozel, nog gelnijerd,
Gelegen aan de borst der moeder — ſteeds omſluijerd,
(Schoon we aan de grenspaal ſtaan, van ſlingrend levenspad)
Treedt ons de toekomst voor! — der cherubijn en vleug'len
Doen, door haar' breden vlugt, den ſtroom des lichts beteug'len,
Dat ſlechts maar flauwlijk ſchijnt op onzen levensloop,
Ons blijft op 's broeders graf, niets, broeders! dan *de Hoop*.

De Hoop! — ô laat ons haar omarmen,
Zij kwam op aarde zich ontfermen,
Ons troosten in de onzekerheid,
Of, na de jongſte zucht te ontſlaken,
Wij, uit dien doodſlaap weer ontwaken,
Dan, of vernietiging ons beidt.
De Hoop! ——— gelijk de morgenſterren,
Lacht zij ons minzaam toe van verren,
Daar zij, op 's grafkuils koelen rand,
Bij 't weem'len van ontelbre maden,
Bij 't uits'len van verdorde bladen,
Nog vaak een kerkhof bloemtje plant!
Ja! van de sombre kerkhof groeve,
Wendt zij de oogen van den droeve,
Die bij het graf eens broeders ſchreit,
Naar 't ruim van den azuren hemel,
Bij zon of maan of ſtergewemel,
En lispt ons toe — onſterflijkheid! — — —

* * * *

Komt, ftort dan, broederschaar! op 's meesters graf uw' tranen,
Hij is die hulde waard, wij zijn ze hem verpligt;
Maar laten zij niet dwaas den heldren glans doen tanen,
Van 't om ons golvend licht!!!
Neen! daar we ons om zijn graf vergadren,
Het plegtig, in verbeelding, nadren,
Het ſla niet onzen moed ter neêr.
De weêmoed moge een tijd, 't vrijmetslaars hart beheeren!
Wen hem, den droeven dood, eens broedervriend, komt deeren,
Maar, d'echte metselaar, vindt ras zich zelven weêr;
De rede, zijn vriendin, eerwaardig door haar grijsheid,
Leidt ras hem weêr terug op 't effen pad der wijsheid,
En kalm berust zijn hart in 's levenswisſellot:
Zij roept wen wij een' broeder derven,
Hem toe: *Gedenk — gedenk te ſterven!*
Ook uwe levensbloem, wordt door den dood geknot!
En daar wij hem een grafkuil delven,
Dan zegt zij hem: *Ken — ken u zelven!*
En eert, in uw gemoed, den wil van eenen God! —

Ja, broeders! in dit uur, gekomen bij den ander,
In dit eerwaardig koor gezeten bij elkander,
En treurend, om den dood, die eenen broeder trof,
Roept zij ons allen toe: Op! op! vrijmetselaren!
Keert van zijn graf terug, en schaart u om de altaren,
Voor broedermin geſticht, tot 's Opperbouwheers lof!
Denkt zijt gij *heden* nog in welstand met uw allen,
Op *morgen* kan de dood er een van ons doen vallen,
Wiens leven aan ons dierbaar is,
En aan wiens nagedachtenis,

* * * * *

Schoon losgeslaakt uit ramp en lijden,
Gij nieuwe tranen toe moet wijden;
't Is toch den menschen vastgezet;
Dus leert natuur ons in haar wet,
Om eens het leven weêr te derven,
En zijne broed'ren aftesterven! —

Ziedaar, welk lijkgezang de broederpligt, gebood,
O broeders! diep bedroefd om eenen broeders dood,
Een meester in de kunst, die wij hier vrij handteeren,
En wiens gedachtenis we erkentelijk vereeren; — —
Heeft hij u, in dit uur, als mij het hartgeroerd,
Een geest een zijl van d'aard, naar hoger sfeer gevoerd,
Heeft hij uw' denkenskracht, tot stichting mogen wezen,
Getuigt mij dit de traan, die we in uwe oogen lezen,
Voldeed hij uw gevoel, eerwaardig broedren tal!
Dan wijde ik U mijn dank, O Bouwheer van 't Heelal! —

BR. D. H. TEN KATE VAN LOO.

